ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№4(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 128 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Doniyorov S. M. –"Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili 16
Salim Doniyorov

Axborot komunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish 21
Djo'rayev Yorqin Xolniyozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna

Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish 26
Djo'rayev Yorqin Xolniyozovich

Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari 29
Yunusov Dilshod Raxmatovich

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi 32
Aliqulova Habiba Bahranovna

Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri 36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi

Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli 41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna

Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин 44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari 49
Tashibekova Munojat Xoshimovna

Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari 53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna

O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati 59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi

O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend 64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi

Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati 67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna

Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari 69
N. A. Musayeva

Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari 76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi

Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching 81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li

Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari 84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna

Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati 87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna

Qo'ng'irot tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari 90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna

Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti 93
Shamuratov Asqar Abdullayevich

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.................................... 98
Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li

Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.. 106
Sobitov Otabek

O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.. 111
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi

Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.. 114
Xasanova Sarvinoz To'lqinjon qizi

Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differensiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi 118
Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich

Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения 123
Хамидова Гулноза Турсунбой кизи

ADABIY TAHLIL KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA ELEKTRON DARSLIKLAR VA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH

Djo‘rayev Yorqin Xolniyozovich
Angren universiteti katta o‘qituvchisi, p.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya: Raqamli ta'lim muhiti sharoitida o‘quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini rivojlantirishning samarali usullari yoritiladi. Zamonaviy pedagogik hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish asosida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, matnni chuqur tahlil qilish qobiliyati, interaktiv muloqot yuritish hamda ijodiy yondashuv ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari tahlil etiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli ta'lim, adabiy tahlil, kompetensiya, analitik fikrlash, Google Books, Project Gutenberg, AI asosidagi matn tahlili.

Abstract: Effective methods for developing students' literary and analytical competence in a digital learning environment are examined. The study emphasizes the use of modern pedagogical and information and communication technologies to enhance independent thinking, in-depth text analysis, interactive communication, and the development of creative skills.

Key words: digital learning, literary analysis, competence, analytical thinking, Google Books, Project Gutenberg, AI-based text analysis.

Аннотация: Рассматриваются эффективные методы развития литературно-аналитической компетентности учащихся в условиях цифровой образовательной среды. На основе использования современных педагогических и информационно-коммуникационных технологий анализируются возможности формирования самостоятельного мышления, углубленного анализа текста, интерактивного общения и развития творческого подхода.

Ключевые слова: цифровое обучение, литературный анализ, компетентность, аналитическое мышление, Google Books, Project Gutenberg, анализ текста с использованием AI.

KIRISH

Bugungi raqamli davrda o‘quvchilarning badiiy asarni chuqur anglash, tahlil qilish va mustaqil fikr bildirish ko‘nikmalarini rivojlantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Xususan, O‘zbekiston ta'lim tizimida qabul qilingan hamda O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan ilgari surilgan kompetensiyaviy yondashuv o‘quvchilarning tahliliy, tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hozirda ta'lim tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishning yangicha usullaridan biridir. Shu jihatdan mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: “Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga yuksalishning eng qisqa yo‘lidan borish imkoniyatini beradi. Zero, bugun dunyoda barcha sohalarga axborot yetishini juda yaxshi bilamiz. Biroq, qanchalik qiyin bo‘lmasin, bu ishga bugun kirishmasak, qachon kirishamiz?! Ertaga juda kech bo‘ladi”.[1]

Zamonaviy texnologiyalar vositalaridan foydalanib, adabiy asarlarni tahlil qilish, matnlarning falsafiy-psixologik mazmunini o‘rganish, shuningdek, o‘quvchilarga moslashtirilgan resurslar yaratish imkoniyatlari kengaymoqda. Sun'iy intellekt texnologiyalari adabiy ta'limni rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni ochib bermoqda. O‘zbek adabiyoti va sun'iy intellektning integratsiyasi milliy merosni o‘rganishda samarali natijalar

1 O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020- yil 24 yanvarda Oliy Majlisga yo‘llagan Murojaatnomasi. https://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat

beradi. O'zbek adabiyotining mashhur namunalarini raqamli formatga o'tkazish va SI yordamida ularni interaktiv shaklda taqdim etish orqali yosh avlodda adabiyotga qiziqishni oshirish mumkin. SI yordamida "Alpomish" dostonini raqamlashtirib, uning qismlarini audiokitob shaklida yaratish o'quvchilarni dostonning audiovizual talqini bilan tanishtiradi. Bu nafaqat bilim olishni osonlashtiradi, balki milliy merosni saqlash va targ'ib qilishga xizmat qiladi.

Motivatsiya va qiziqishni oshirish – sun'iy intellektli ta'lim vositalarining yana bir muhim jihati hisoblanadi. O'yin elementlari, darajalarga bo'lish, darhol baholash kabi xususiyatlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini orttiradi. Xususan, tadqiqotlar AI bilan boyitilgan ta'lim ilovalari o'quvchilarda o'qishga nisbatan ishtiyoqni kuchaytirishini ko'rsatmoqda. Masalan, sun'iy intellektga asoslangan til o'rgatish platformalaridan foydalangan o'quvchilarning o'quv motivatsiyasi oshib, darslar odatdagidan ko'ra ko'proq qiziqarli tuyulishi qayd etilgan.[2]

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ma'lumotlar bir necha usullar asosida to'plandi. Avvalo, ilmiy-nazariy manbalarni tahlil qilish orqali adabiy tahlil kompetensiyasi va raqamli ta'lim texnologiyalarining mazmuni o'rganildi. Shuningdek, umumta'lim maktablarida kuzatuv usuli qo'llanilib, adabiyot darslarida elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish jarayoni tahlil qilindi. So'rovnoma usuli yordamida o'quvchilarning adabiy tahlil ko'nikmalari, raqamli vositalarga munosabati va ularning o'quv jarayoniga ta'siri haqida ma'lumotlar yig'ildi. Tajriba-sinov ishlari asosida an'anaviy va raqamli yondashuvlar taqqoslandi. Olingan ma'lumotlar miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilindi: statistik usullar yordamida natijalar umumlashtirildi, qiyosiy tahlil orqali samaradorlik darajasi aniqlashtirildi. Shu bilan birga, kontent-tahlil usuli asosida o'quvchilarning yozma ishlari va matn tahlillari o'rganilib, ularning analitik fikrlash darajasi baholandi. Natijalarni tahlil qilishda tizimli yondashuvdan foydalanilib, o'quvchilarning kompetensiya rivojlanishidagi o'zgarishlar kompleks tarzda aniqlab olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiy tahlil kompetensiyasi – bu o'quvchining badiiy asarni mazmun, g'oya, obrazlar tizimi, badiiy vositalar va muallif pozitsiyasi nuqtayi nazaridan tahlil qila olish qobiliyatidir.

Adabiy tahlil kompetensiyasini quyidagicha tarkibiy qismlarga ajratish mumkin:

a) **Bilim komponenti** – adabiy tushunchalar, janrlar, uslub, badiiy vositalarni bilish.

b) **Tahliliy ko'nikma** – matndan dalil topish, qiyoslash, umumlashtirish.

c) **Baholash ko'nikmasi** – asarga mustaqil munosabat bildirish.

d) **Ijodiy yondashuv** – alternativ yakun, obrazga tavsif, muqobil talqin yaratish.

Zamonaviy texnologiyalar adabiy tahlil kompetensiyasini rivojlantirishda quyidagi imkoniyatlarni beradi:

1. **Interaktiv o'quv resurslari:**

- Onlayn kurslar, multimedia darsliklar, interaktiv testlar va quizlar.

Masalan, o'quvchilar matnni o'qib, avtomatik tarzda asosiy g'oya va syujet tahlilini amaliyotda mashq qilishlari mumkin.

2. **Matnni tahlil qilish vositalari:**

- Text analysis tools: matndagi takroriy so'zlar, metaforalar, stilistik elementlarni aniqlash.
- AI yordamida matnni semantik tahlil qilish va asosiy mavzularni ajratish.

3. **Virtual kutubxonalar va resurslar:**

- Onlayn adabiyot to'plamlari, elektron kitoblar, audiokitoblar.
- O'quvchilar turli davr va mamlakat adabiyotini tezkor o'rganadi.

4. **Forumlar va onlayn muhokamalar:**

- O'quvchilar bir-birlari bilan tahlil va sharh almashadi.

Bu "kritik fikrlash" va argumentatsiya qobiliyatini rivojlantiradi.

5. **Vizualizatsiya va multimedia:**

- Syujet diagrammalari, xaritalar, timeline'lar yordamida matnni vizual tarzda tahlil qilish.

Masalan, qahramonlarning xarakter evolyutsiyasini grafikda ko'rsatish.

2 Brown, J. (2022). Enhancing Motivation through Technology in Language Learning: A Study of AI Tools. Educational Technology Journal, 56(3), 45–67

7-sinf adabiyot darsligida berilgan Abdulla Qodiriyning "Mehrobdan chayon"[3] romani o'zbek adabiyotining eng muhim durdonalaridan biri hisoblanadi. Roman inson ruhiyati, ijtimoiy adolatsizlik va davr muhitini chuqur yoritadi. Shu bilan birga, uning badiiy tahlilini amalga oshirish o'quvchi va o'qituvchidan yuqori darajada kompetensiyani talab qiladi.

Badiiy tahlil kompetensiyasi matnni to'liq tushunish, obrazlar va motivlarni aniqlash, ularni kontekst bilan bog'lash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Zamonaviy texnologiyalar esa bu jarayonni sezilarli darajada soddalashtirish va samarali qilish imkonini beradi. Ushbu asar badiiy tahlilini quyidagicha ko'rinishda o'rganish mumkin (1-jadvalga qarang).

1-jadval: **Adabiy tahlil kompetensiyasini rivojlantirishda qo'llaniladigan zamonaviy texnologiyalar va ularning didaktik imkoniyatlari**

Usul	Texnologiya	Foydasi
Matnni interaktiv o'qish	Hypothes.is, Kami	O'quvchi matn bo'yicha o'z fikrini qo'shadi, izoh beradi
Obrazlar tahlili	Miro, MindMeister	Xarita ko'rinishida obrazlar va ularning munosabatlari
Stil va metafora tahlili	GPT, NLP vositalari	Sun'iy intellekt yordamida stilistik xususiyatlarni aniqlash
Voqealar ketma-ketligi	Timeline JS, Tiki-Toki	Voqealar ketma-ketligini vizual ko'rsatish
Multimediali izohlar	Canva, Prezi	Obraz va motivlarni audio/video bilan tushuntirish

Zamonaviy texnologiyalar badiiy tahlil kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi. "Mehrobdan chayon" kabi klassik asarlarni o'qish va tahlil qilishda interaktiv va AI vositalari samarali. Shu bilan birga, texnologiyalarning integratsiyasi adabiyot fanida pedagogik va ilmiy jarayonlarni yangi bosqichga olib chiqadi.

Adabiyot fanida bu kabi texnologiyalarni oqilona qo'llash o'quvchilarni asar mazmunini chuqur anglashga, muallif g'oyasini tushunishga, obrazlarni tahlil qilishga yo'naltirishi mumkin. Masalan, sun'iy intellekt yordamida she'r yoki asar tahlilining semantik, stilistik va lisoniy jihatlarini o'rganish mumkin. Bu esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, mustaqil mulohaza yuritishi, tahliliy yondashuvini rivojlantiradi. Shunday ekan, zamonaviy ta'lim jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish – bu nafaqat zarurat, balki imkoniyatdir. Asosiysi, bu vositalardan qanday foydalanish – o'qituvchi va o'quvchi madaniyatiga, yondashuviga bog'liq.

Adabiyot darslarida sun'iy intellekt asosida o'yinlar o'tkazish orqali yana ham qiziq dars mashg'ulotlari olib boriladi. Masalan, adabiy qahramonlar bilan dialog o'tkazish mumkin. Bu o'yin yordamida o'quvchilar asar qahramonlari bilan simulyatsiya qilingan dialogda ishtirok etadilar. Sun'iy intellekt bu dialoglarni o'qituvchining yordamchisi sifatida avtomatik tarzda yaratadi. O'quvchilar qahramonlarga savollar berishlari mumkin, bu esa ularning adabiy bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. O'quvchilar qahramonlarga qanday savollar berishni tanlab, ularning javoblarini tahlil qilishadi. Bu metod orqali o'quvchilar asar mazmuni va qahramonlarning xarakterini yanada yaxshiroq tushunadilar. Sun'iy intellekt yordamida o'yinlar yaratish nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshirishga, balki ularning adabiyotga bo'lgan qiziqishini ham oshirishga yordam beradi. Interaktiv va qiziqarli o'yinlar yordamida o'quvchilar o'z vaqtlarini samarali o'tkazib, asarlarning chuqur ma'nosini o'rganadilar.

Hozirda o'quvchilarda darslikda berilgan mavzuni teran anglash, asar haqida tezda xulosa chiqara olish hamda o'qituvchilar uchun darsni yanada qiziqarli va oson tarzda o'quvchilarga yetkazib berish uchun metodika sohasida ham ko'plab yangiliklar yuzaga kelmoqda. "Fil", "Puzzle", "Qaynoq mikrofon", "Avtofokus" kabi elektron ta'lim dasturlari shular jumlasidandir.

Internet tarmog'i orqali bajariladigan bir qancha texnologiyalar ham o'quvchilar uchun juda samaralidir. Masalan, flippity.net4 sayti orqali turli xil didaktik usullar bilan tanishib, ularni dars jarayonida qo'llash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar muhim vosita hisoblanadi. Raqamli pedagogika usullari an'anaviy tahlil metodlari bilan uyg'unlashganda, ta'lim samaradorligi oshadi va o'quvchi shaxs sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga yo'llagan Murojaatnomasi. https://uza.uz/oz/politics/zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat
2. Adabiyot. 7-sinf uchun darslik / Z. I. Mirzayeva, K. Q. Djalilov. – T.: 2022. – 224 b.
3. Brown, J. 2022. Enhancing Motivation through Technology in Language Learning: A Study of AI Tools. Educational Technology Journal, 56(3), 45–67.
4. flippity.net

3 Adabiyot. 7-sinf uchun darslik / Z.I.Mirzayeva, K.Q.Djalilov. – T:.2022. -224 b.
4 flippity.net

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar koʻchirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.